

TULEVAISUUS- JA KEHITTÄMISOHJELMAN (TUKE) SOPEUTUSTOIMENPITEET 2027-2029 SEKÄ HAKEMUS MÄÄRÄAJAN PIDENTÄMISESTÄ POHJANMAAN HYVINVOINTIALUEEN TOIMINNASSA VUOSINA 2023-2024 SYNTYNEIDEN ALIJÄÄMIEN KATTAMISEKSI

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 115 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Hallituksen esitykseen HE 189/2025 perustuvalla väliaikaisella lainmuutoksella on lakiin lisätty uusi 115 a §. Säännöksen mukaan valtiovarainministeriö voi hyvinvointialueen hakemuksesta päättää alijäämän kattamista koskevan määräajan pidentämisestä vuoden 2027 tai 2028 loppuun saakka, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Hallitus on tämän jälkeen päättänyt tuoda eduskuntaan täydentävän esityksen alijäämän kattamisvelvoitteen määräaikojen joustoista. Säännöksiä täydennetään siten, että valtiovarainministeriö voi tietyin edellytyksin myöntää mahdollisuuden kattaa kertyneet alijäämät myös vuoden 2029 loppuun mennessä niille hyvinvointialueille, joille se on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi. Enimmäismääräajan jatkaminen vuoteen 2029 kohdistuisi rajattuun määrään alueita, jotka eivät suurella todennäköisyydellä pysty kattamaan alijäämiään vuoteen 2026, 2027 tai 2028 mennessä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että hyvinvointialueilla on suoraan perustuslaista johdettavissa oleva velvoite järjestää perusoikeuskytkentäiset tehtävänsä kaikissa tilanteissa. Budjettirajoitteella ei voida rajoittaa lakisääteisten palvelujen saatavuutta. Hyvinvointialue ei voi jättää järjestämättä erityisesti perusoikeuskytkentäisiä palveluja tai jättää hoitamatta niihin olennaisesti kytkeytyviä tehtäviään kattaakseen alijäämän hyvinvointialueesta annetun lain 115 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa. Samaan aikaan on kuitenkin myös selvää, ettei hyvinvointialue voi olla pyrkimättä kattamaan alijäämää voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Valtiovarainministeriö voi päättää määräajan pidentämisestä joko vuoden 2027, 2028 tai 2029 loppuun saakka hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen perusteella. Määräajan pidennyksen kesto määräytyy sen mukaan, missä ajassa alijäämän kattaminen on objektiivisesti mahdollista hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen sekä aluevaltuuston hyväksymän suunnitelman perusteella. Vaikka hakemukseen liitetty suunnitelma olisi laadittu esimerkiksi vuoteen 2029 saakka, valtiovarainministeriö voi siis päättää määräajan pidentämisestä vain vuoden 2028 loppuun saakka. Kyse on hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen ja näkömien kokonaisarviointista.

Aluehallituksen hyväksymän vuoden 2025 tilinpäätöksen, vuoden 2026 ensimmäisen neljänneksen osavuositarkastuksen sekä vuoden 2026 muutetun talousarvion perusteella arvioidaan nyt, ettei hyvinvointialue kykene kattamaan kertynyttä alijäämää hyvinvointialuelain 115 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa ilman merkittävää riskiä lakisääteisten palvelujen järjestämisen edellytysten vaarantumisesta. Samalla arvioidaan, että alijäämä on mahdollista kattaa pidennetyn määräajan kuluessa, vuoden 2029 loppuun saakka, määrätietoisilla ja jo käynnistetyillä sopeuttamistoimilla. Tätä varten on valmisteltu aluevaltuustolle erillinen alijäämän kattamissuunnitelma, jossa yksilöidään alijäämän kattamiseen tähtäävät toimenpiteet sekä niiden vuosittaiset taloudelliset vaikutukset. Suunnitelmassa otetaan myös kantaa siihen, milloin hyvinvointialueella on objektiivisen arvion perusteella mahdollisuus kattaa kertynyt alijäämä.

Aluehallitus päätti 24.3.2026 käynnistää valmisteluprosessin, jotta aluevaltuusto voi käsitellä toukokuun kokouksessaan suunnitelman, joka täyttää hyvinvointialueesta annetun lain 115 a §:n 2 momentissa säädetyt vaatimukset.

Hakemuksen tekemiselle säädettyjen edellytysten arvioidaan täyttyvän, koska määräajan pidennys on välttämätön, jotta hyvinvointialue voi noudattaa sekä taloutta koskevaa lainsäädäntöä että palvelujen järjestämistä koskevaa lainsäädäntöä. Samalla arvioidaan, että kertynyt alijäämä on objektiivisesti mahdollista kattaa pidennetyn määräajan kuluessa. Lakiehdotuksen mukaan hakemus on tehtävä sen jälkeen, kun aluehallitus on hyväksynyt tilinpäätöksen, ja viimeistään sen vuoden elokuun loppuun mennessä, jolloin alijäämän kattamista koskeva alkuperäinen määräaika päättyy.

Pidennyshakemus edellyttää valtuuston hyväksymää toimenpideohjelmaa, joka sisältää vuosiksi 2027-2029 sopeutustoimia, joiden kaikkien tarkoituksena on alijäämien kattaminen vuoden 2029 loppuun mennessä.

Tausta

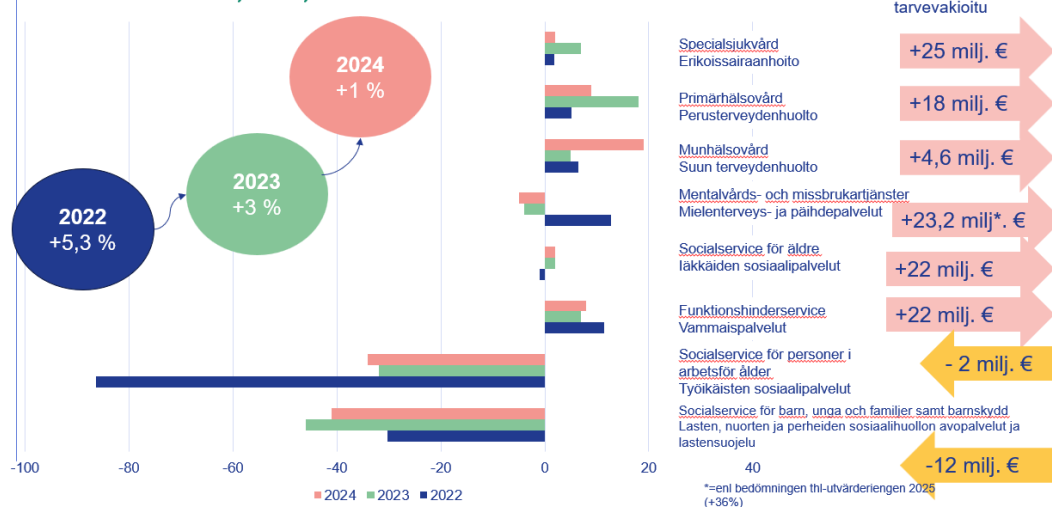
Ensimmäisen vuosineljänneksen osavuosikatsauksen esittelyn jälkeen voidaan todeta, että supistuksia ei voida toteuttaa vuoden 2026 alkuperäisen talousarvion mukaisesti. Tämän seurauksena ja muutetun talousarvion perusteella tehdään talousarviomuutos.

Vuosien varrella hyvinvointialue on onnistunut tekemään 15-20 miljoonan euron suuruisia vuotuisia säästöjä ja sopeutuksia vähentyneeseen rahoitukseen. Toimenpiteiden voidaan todeta kantavan hedelmää ja olevan pysyviä, mutta kaikki suunnitellut toimenpiteet eivät tuota suoranaista säästöä vuoden 2026 aikana, vaan vasta muutaman vuoden kuluessa. Kertynyt alijäämä per 1.1.2026 on 48,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 ylijäämä oli 17,1 miljoonaa euroa, ja suurempaa ylijäämää on vaikea saavuttaa Pohjanmaan hyvinvointialueella. Toiminnan tulos on tulevana vuosina positiivinen, ja alijäämien kattamisajan pidentäminen kolmella vuodella voitaneen saavuttaa toimenpiteillä, jotka eivät vaaranna toiminnan laatua tai palvelujen saatavuutta, mutta jotka tehostavat prosesseja ja johtavat kestävään talouteen myös tulevaisuudessa.

Arviona on, että ensimmäisen vuosineljänneksen tuloksen perusteella tehtävän talousarvion 2026 muutoksen jälkeen kertynyt alijäämä on 31.12.2026 -39,1 miljoonaa euroa. Kertynyttä alijäämää arvioidaan voitavan pienentää realistisilla toimenpiteillä vuosien 2027-2029 aikana.

Hyvinvointialueen strategian keskeiset tavoitteet ovat arvoa tuottava palvelu ja hoito kaiken ikäisille, Suomen paras hyvinvointitiimi, resurssien vaikuttava käyttö ja Pohjoismaiden huippua oleva turvallisuus ja laatu. Strategia luo kehykset ja toimii ohjenuorana myös vuoden 2026 muutetulle talousarviolle ja vuosien 2027-2029 taloussuunnitelmalle. Toimenpiteitä tehdään niissä palveluluokissa, joissa palvelujen kustannukset ovat suuret maan keskiarvoon verrattuna.

Den procentuella skillnaden mellan nettokostnaderna för tjänsterna i jämförelse med landets genomsnitt 2022, 2023, 2024
 Palveluiden nettokustannusten ero prosentteina verrattuna maan keskitasoon 2022, 2023, 2024

Vuosien 2027 - 2029 toimenpiteet sisältävät toiminnan muutoksia, joiden nettosäästöt ovat 7 miljoonaa euroa vuonna 2027, 8 miljoonaa euroa vuonna 2028 ja 1,5 miljoonaa 2029

Yhteenveto nettosäästöistä, toimenpiteiden sisältö seuraa taulukon alla

Nettoinbesparing- Nettosäästö	2027	2028	2029	Sammanlagt Yhteensä M€
Service till funktionshindrade Palvelut vammaisille	1,65 M€	3,35 M€		5,0 M€
Mentalvårds- och beroendeservice Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut	0,5 M€	1,3 M€		1,8 M€
Specialsjukvården Erikoissairaanhoito	2,75 M€	2,35 M€		5,1 M€
Munhälsövärd Suun terveydenhuolto	0,6 M€	0,3 M€	0,5 M€	1,4 M€
Fastigheter Kiinteistöt	1,3 M€	0,7 M€		2,0 M€
Stödfunktioner Tukipalvelut	0,7 M€ 2M-IT 2,4 M€ Mat + Städ Ruoka + siivous		1 M€ 2M-IT	1,7 M€
Sammanlagt Yhteensä	7,5 M€	8,0 M€	1,5 M€	17 M€
Satsning - Satsaus *)	0,5 M€ 7 M€	8 M€	1,5 M€	0,5 M€ 16,5 M€

*) Satsning 2027: förebyggande av hälsa och välfärd, minska risken för marginalisering 0,5 M€
 Satsaus 2027: terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisriskin vähentäminen 0,5 M€

- **Vammaispalvelut 1,65 milj.€ + 3,35 milj.€**
 - Kevyempien asumispalveluiden vahvistaminen – panostuksia ja muutoksia palvelutuotannon profiiliin
 - Vaativien asumispalveluiden vahvistaminen omana tuotantona
 - Uuden vammaispalvelulain mukaiset palvelutarpeen arvioinnit – ensisijaisesti palvelut sosiaalihuoltolain mukaisesti
 - Selvityspyyntö ulkopuoliselta taholta mahdollisista säästökohteista
- **Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut 0,5 milj. € + 1,3 milj.€**
 - Päihdekuntoutuksen uudelleenjärjestäminen
 - Erikoislääkäri ostopalveluiden vähentäminen
 - Potilaiden siirtyminen valtionmielisairaalaan omaan toimintaan
 - Oman asumispalvelun kapasiteetin lisääminen
- **Erikoissairaanhoido 2,75 milj. € + 2,35 milj.€**
 - Ostopalveluiden vähentäminen
 - Toiminnan tehostaminen (välinehuolto)
 - Henkilöstövähennykset eläköitymisen kautta (sihteerit)
 - Erikoissairaanhoidon myynti (rintasyöpäkirurgia, sädehoito)
 - Esh-paikkojen vähentäminen
- **Suun terveydenhuolto 0,6 milj. € + 0,3 milj.€ + 0,5 milj. €**
 - Palveluiden ostot (vähentäminen)
 - Paikallinen jononpurku (vähentäminen)
 - Hammaslääkärit
 - Hoitajat
 - Hammaslääkäreiden henkilöstövuokraus (vähentäminen)
 - Tarveaineet
 - Esihenkilörakenteen tarkastelu hammaslääkärijonossa
 - Tarkoituksenmukainen työnjako suuhygienistien ja hammaslääkäreiden välillä
- **Kiinteistöt 1,3 milj. € + 0,7 milj.€**
 - Jo suunnitelmassa olevilla muutoilla on vaikutusta vuokratukustannuksiin 2027
 - Ei vaikutusta kuntakohtaisiin palveluverkkoihin
 - Kiinteistöjen myynti, erityisesti ne, jotka eivät ole omassa käytössä
 - Yksittäisten kiinteistöjen ostot
 - Logistiikkakeskukseen panostaminen lisää vuokratukustannuksia 2026, mutta säästää toisaalla synergiavaikutusten johdosta
- **Tukipalvelut / ICT 0,7 milj.€ + 1 milj. €**
 - Teknologia- ja järjestelmäharmonisointi
 - Muutoshallinta
 - karsitaan projekteja, toimeksiantoja ja uushankintoja
 - Oman osaamisen lisääminen -> ostetaan vähemmän
 - Palvelutason tehostaminen
 - Muuta, esim. turvapostin käyttäjien vähentäminen

- **Ruoka- ja siivouspalvelut**
 - jatketaan in-house-yhtiöiden toiminnan ja rakenteen tehostamista
- **Panostus 2027: terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisriskin vähentäminen 0,5 M€**

Vuosien 2027-2029 taloussuunnitelman toimenpiteiden lopputulos

Vuosien 2027-2029 taloussuunnitelman muutokset osoittavat, että talous saadaan tasapainotettua vuonna 2029. Vuonna 2027 voidaan saavuttaa 4,1 miljoonan euron ylijäämä ja vuonna 2028 vielä 23,1 miljoonan euron ylijäämä. Vuonna 2029 saavutetaan 13,7 miljoonan euron ylijäämä. Kertynyt alijäämä kääntyy 1,9 miljoonan euron kertyneeksi ylijäämäksi vuonna 2029. Vaikka vuosi 2030 ei sisälly suunnitelmaan, ylijäämän arvioidaan olevan noin 7,4 miljoonaa euroa. Ellei valtion rahoitus muutu voimakkaasti tulevina vuosina, hyvinvointialue voi saavuttaa kestävä talouden ja mahdollisuuden rahoittaa toistuvat uudelleeninvestoinnit laitteisiin, koneisiin, kalustoon ja ajoneuvoihin sekä pienemmät IT-investoinnit, ja lisäksi lyhentää lainoja, jotka on otettu suurempia kiinteistöinvestointeja varten. Investoinnit ovat maltillisia, ja hyvinvointialue on saanut lainanottovaltuudet sekä vuodelle 2026 että 2027.

Hyödyntämällä lisäaikaa vuosina 2023 ja 2024 syntyneiden alijäämien kattamiseksi Pohjanmaan hyvinvointialue kykenee tasapainottamaan, vakauttamaan ja sopeuttamaan taloutensa kestävä tasolle siten, että lakisääteinen toiminta ei vaaranna hätäkohtien toimenpiteiden vuoksi. Kustannustaso voidaan saada valtakunnalliselle keskitasolle, koska sopeutukset on pyritty tekemään juuri niihin palveluluokkiin, joissa kustannukset ylittävät valtakunnallisen keskiarvon. Pohjanmaan väestöä voidaan jatkossakin palvella luomalla vastuullisesti ja tasavertaisesti turvaa ja luottamusta väestön parhaan hyvinvoinnin ja toimintakyvyn mahdollistamiseksi.

Pohjanmaan hyvinvointialueen tuloslaskelma toimenpidepakettiin sisältyvien toimenpiteiden jälkeen

	Bokslut - Tillmp. 2025	BU - TA 2026	Förv. - Tot. 1-3.2026	Förv-Tot. %	Prognos Ennuste 1.000 EUR	Ny Budget - Uusi TA 2026	Ekonomiplan- Taloussuunnitelma			
	EUR	EUR	EUR			EUR	2027	2028	2029	2030
Försäljningsintäkter - Myyntituotot	28 154 586,70	20 938 357	4 556 279	21,8	21 000,0	20 938 357	20 900 000	21 300 000	21 300 000	21 300 000
Avgiftsintäkter - Maksutuotot	55 747 075,73	58 332 150	14 405 418	24,7	58 300,0	58 207 150	60 900 000	60 900 000	60 900 000	60 900 000
Understöd o bidrag - Tuet ja avustukset	17 144 658,40	9 346 255	2 159 918	23,1	9 300,0	9 346 255	9 200 000	9 100 000	9 100 000	9 100 000
Hysesintäkter - Vuokratuotot	9 810 058,88	8 977 200	2 439 821	27,2	9 000,0	8 977 200	8 900 000	9 100 000	9 200 000	9 200 000
Övr.intäkter - Muut toiminnan tuotot	454 332,67	904 700	255 546	28,2	900,0	904 700	700 000	700 000	700 000	700 000
Verksamhetsintäkter - Toimintatuotot	111 310 712,38	98 498 662	23 816 982	24,2	98 500	98 373 662	100 600 000	101 100 000	101 200 000	101 200 000
Personalkostnader - Henkilöstökulut	-455 847 133,38	-477 733 183	-118 675 768	24,8	-483 300,0	-483 233 183	-494 347 546	-506 211 887	-523 929 303	-537 027 536
Köpta tjänster - Palveluiden ostot	-323 841 647,77	-284 361 474	-82 226 694	28,9	-321 800,0	-321 736 474	-325 517 568	-327 764 095	-337 735 839	-347 867 914
Material o förödenheter - Aineet ja tarvikkeet	-57 400 146,83	-58 419 455	-15 283 747	26,2	-58 500,0	-58 419 455	-60 172 039	-61 977 200	-63 836 516	-65 751 611
Bidrag - Avustukset	-19 680 050,01	-19 508 920	-5 036 530	25,8	-19 500,0	-19 508 920	-20 094 188	-20 697 013	-21 317 924	-21 957 461
Hyror - Vuokrat	-58 455 023,01	-44 831 048	-11 463 667	25,6	-44 800,0	-44 831 048	-44 836 979	-45 461 089	-46 824 921	-48 229 669
Övriga kostnader - Muut kulut	-4 098 326,33	-3 561 484	-808 551	22,7	-3 600,0	-3 561 484	-3 668 329	-3 778 378	-3 891 730	-4 008 482
Verksamhetskostnader - Toimintakulut	-919 322 327,33	-888 415 564	-233 494 957	26,3	-931 500	-931 290 564	-948 636 649	-965 889 663	-997 536 233	-1 024 842 673
Verksamhetsbidrag - Toimintakate	-808 011 615,0	-789 916 903	-209 677 975	26,5	-833 000	-832 916 903	-848 036 649	-864 789 663	-896 336 233	-923 642 673
Statlig finansiering - Valtion rahoitus	843 208 376,03	862 910 936	215 727 734	25,0	862 900,0	862 910 936	876 383 374	912 393 412	934 561 784	955 496 443
Finansiella into kostn. - Rahoitustuotot ja kulut	-228 471,52	-732 000	-366 153	50,0	-732,0	-732 000	-1 200 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Årsbidrag - Vuosikate	34 968 290	72 262 033	5 683 606	7,9	29 168	29 262 033	27 146 725	46 103 749	36 725 551	30 353 769
Avskrivningar - Poistot	-17 900 564,29	-19 932 887	-4 631 206	23,2	-20 000,0	-19 932 887	-23 000 000	-23 000 000	-23 000 000	-23 000 000
RESULTAT - TULOS	17 067 725,3	52 329 146,3	1 052 400,0	2,0	9 168,0	9 329 146	4 146 725	23 103 749	13 725 551	7 353 769
Accumulerat underskott - Kertynyt alijäämä	-48 418 979,06					-39 089 833	-34 943 108	-11 839 359	1 886 192	9 239 961
						3,1 %	1,8 %	2,0 %	3,6 %	3,0 %

Tasapaino saavutetaan vuonna 2029.

